

2025-03-10

DNR: MIUN 2024/3364

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning

(U2024/02723)

Mittuniversitetet har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och avger följande yttrande.

Sammanfattning

Mittuniversitetet tackar för den transparens som varit rådande under utredningen. På så sätt har utredningsarbetet kunnat följas och synpunkter lyftas och diskuteras under tiden.

Yttrande i sin helhet

Autonomi

Mittuniversitetet vill framhålla vikten av att värna lärosätenas frihet att planera sitt eget utbud, snarare än att detta ska styras på nationell nivå. Det är inte acceptabelt att från nationell nivå detaljstyra vilken forskning och vilka metoder som ska genomsyra lärarutbildningarna. Detta tyder på en okunskap hos bedömargruppen gällande bredd och djup inom det utbildningsvetenskapliga fältet och lärarutbildningarnas utveckling och kontext. Mittuniversitetet ser en problematik i förslaget att innehållet kopplat till kognitionsvetenskap ska styras från vissa utvalda lärosäten då detta kan skapa en ensidig nationell styrning av lärarutbildningens pedagogiska inriktning. Det finns en risk att detta begränsar variation och kritisk diskussion om olika teorier om lärande.

Kontakt

Telefon 010-142 80 00
Webb miun.se

Campus

Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall
Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund

Ämneskunskaper och ämnesdidaktik

Mittuniversitetet ser positivt på utredningens förslag om att öka fokus på ämneskunskaper, ämnesdidaktiska kunskaper och metodik. Vi menar dock att förhållandet mellan ämnesdidaktik och metodik inte är beskrivet i utredningen. Vi menar att ämnesdidaktik och didaktik som begrepp rymmer metodik medan utredningen särskiljer metodik från didaktik. Här hade det varit önskvärt med en definition av begreppen och en beskrivning av vad som särskiljer dem samt deras relation till varandra. Detta signalerar okunskap från utredaren.

Utredningen föreslår att ämnesdidaktik ska inkluderas i KPU 90 (*Kompletterande Pedagogisk Utbildning, KPU*) och det har flera fördelar men skapar också utmaningar. Det gäller, inte minst, för mindre lärosäten eftersom studentgrupperna i respektive ämne ofta är små vilket medför att det kan bli utmanande att tillhandahålla ämnesdidaktik inom alla ämnesinriktningar. Detta kan, i förlängningen leda till att mindre lärosäten behöver begränsa sitt utbud eller samverka mer med andra lärosäten, vilket kan minska flexibiliteten och tillgängligheten. På sikt finns en risk att utbildningen blir mer centraliserad och att vissa ämne blir svårare att läsa inom KPU på grund av bristen på ämnesdidaktisk kunskap.

Samverkan

Utredningen betonar vikten av samverkan mellan lärosäten och Mittuniversitetet är i grunden positivt till ökad samverkan, inte minst när det gäller praktikinrä forskning via ULF-avtal (*Utbildning, Lärande, Forskning, ULF*) och ökad möjlighet till samverkan mellan undervisande och forskande personal vid olika lärosäten. Vi vill samtidigt betona att det finns en rad utmaningar kopplade till ökad utbildningssamverkan. Mittuniversitetet känner en viss farhåga för att utredningen inte har beaktat dessa utmaningar i tillräckligt stor utsträckning och det finns en oro för att utbildningssamverkan kan leda till att större lärosäten kan konkurrera ut mindre. Detta kan i sin tur leda till en minskad nationell likvärdighet i möjligheter att studera till forskollärare och lärare. Ökad samverkan kan innebära att organisatoriska principer blir överordnade kvalitativa aspekter i utbildningen. Även om Mittuniversitetet kan identifiera utmaningar när det gäller samverkan ser vi positivt på förslaget och de medel som föreslås avsättas för att främja samverkan mellan lärosäten när

det gäller lärarutbildningarna. Mittuniversitetet har pågående samverkan kring lärarutbildningarna med flera lärosäten i norr och är också aktivt i olika samverkansnätverk med koppling till de olika lärarutbildningsprogrammen och VFU (*Verksamhetsförlagd utbildning, VFU*). Sammanfattningsvis är Mittuniversitetet positivt till att utredningen förordar samverkan mellan lärosäten för att göra samordningsvinster samt att det inte sker en koncentration av lärarutbildningarna till färre lärosäten. Lärarutbildningarna behövs på många platser och vår erfarenhet är att många lärarstudenter väljer utbildningsort och distributionsform som möjliggör för dem att kunna fortsätta bo kvar på hemorten.

Höjda behörighetskrav

Det är naturligtvis nödvändigt att de studenter som antas och registreras på lärarutbildningarna också genomför utbildningen. Utredningen menar att nivån i främst svenska är alltför undermålig hos många lärarstudenter och att en höjning av förkunskapskraven från det godkända betyget E till betyg C skulle motverka svårigheter med språket. Mittuniversitetet välkomnar insatser som gör att våra studenter klarar av sina studier men vi är osäkra på om det höjda förkunskapskravet är den enda vägen att gå. Dels är det inte självklart att studenter som slutför sina studier har ett högre betyg i svenska, dels skulle studentantalet vid de flesta lärosäten, däribland Mittuniversitetet, sjunka markant och många lärosäten skulle ställas inför svåra utmaningar såsom små undervisningsgrupper och övertalighet bland personal. Mittuniversitetet ligger geografiskt i en del av Sverige där övergången från gymnasieskola till universitetet är låg och där meritpoängen hos eleverna från gymnasieskolan är låga. Genom höjda förkunskapskrav kommer universitetet att rekrytera färre studenter från regionen vilket med stor sannolikhet leder till förskollärary- och lärarbrist i en region där delar av regionen redan har stora svårigheter att rekrytera behöriga lärare. Trots Mittuniversitetets farhågor ställer vi oss positiva till förslaget om höjda förkunskapskrav. Om förslaget beslutas vill Mittuniversitetet betona behovet av förbättrade förutsättningar för att erbjuda behörighetsgivande utbildningar för de som behöver komplettera sina betyg, både inom Komvux och vid lärosätena.

Examensmål

Förändringen att ta bort examensmål relaterade till värdegrund, demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter signalerar en minskad betoning på dessa områden, trots att samhällsutvecklingen kräver motsatsen. Förslaget att minska antalet examensmål är positivt, men kvarvarande mål riskerar att bli för avgränsade och begränsa möjliga perspektiv, särskilt kring demokrati och värdegrundsfrågor. Komplexiteten i examensmålen har inte heller hanterats utan det blir flera led i ett och samma mål.

Att ta bort läroplansteori och utbildningshistoria är högst problematiskt, då dessa ger en nödvändig kontext för läraryrket. Bristen på läroplansteoretiska perspektiv kan försvaga den vetenskapliga grunden i utbildningen och begränsa förståelsen för relationen mellan utbildning, demokrati och ledarskap. Förlusten av utbildningshistoria anses också negativ eftersom den ger insikt i skolans utveckling och roll i samhället.

Samtidigt som skolans styrdokument betonar värdegrundsfrågor, riskerar lärarutbildningens avgränsningar att försvaga nya lärares förmåga att hantera dessa. Förslaget lyfter konflikthantering men täcker inte hela värdegrundsarbetet. Avsaknaden av undervisning om demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter är särskilt bekymmersam med tanke på Barnkonventionen. Slutligen är det oklart hur utredningen ser på relationen mellan teori och praktik och hur den vetenskapliga grunden ska stärkas genom att flytta visst innehåll från UVK (*Utbildningsvetenskapliga kärnan*) till ämnesdidaktiska kurser. Det finns en oklar förståelse i utredningen av vad vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet handlar om, vilket leder till motsägelser i att flytta vetenskapsteori till olika ämnen.

Kognitionsvetenskap

Det ensidiga förespråkandet av kognitionsvetenskap genom hela utredning, som dessutom innebär en kontroll av lärarutbildningarna just med avseende på det kognitiva inslaget, signalerar att det enbart finns en sanning gällande hur lärare kan se på undervisning, utveckling och lärande. Detta är komplexa fenomen som bör belysas utifrån olika perspektiv så att studenterna kan inhämta kunskaper, både på bredd och djup, som är nödvändiga för deras

yrkesutövning. Utredningstexten är otydlig avseende definition och tolkning av kognitionsvetenskap vilket lämnar till läsaren att göra sina egna tolkningar.

Slutligen ifrågasätter Mittuniversitetet förslaget om att innehållet kopplat till kognitionsvetenskap föreslås styras från vissa utvalda lärosäten. Detta kan skapa en ensidig nationell styrning av lärarutbildningarnas pedagogiska inriktning. Det finns en risk att detta begränsar variation och kritisk diskussion kring olika teorier om lärande.

Evidensbaserad forskning

Det står i utredningen att Lärar- och förskollärarytbildningarna ska baseras på aktuell forskning om lärande och undervisning utifrån ett evidensbaserat kognitivt vetenskapligt perspektiv. Det är dock viktigt att studenterna även får möjlighet till en djupare förståelse för exempelvis samspel och lärandeprocesser. Blivande lärare behöver inte bara få förståelse för hur saker och ting *är* utan också *varför*. Kunskap som bygger på kvalitativa metoder kan bidra till förståelse för hur evidensbaserad kunskap kan omsättas i praktiken. Lärarutbildningarna riskerar att enfaldigas om endast *ett* teoretiskt perspektiv och *ett* forskningsperspektiv lyfts fram.

Mittuniversitetet menar vidare att det är betydelsefullt att den ämnesdidaktiska undervisningen bygger på evidensbaserad forskning, men anser inte att det är vetenskapligt motiverat att enbart fokusera på en typ av forskning som i detta fall föreslås vara kognitionsvetenskap. Det måste finnas ett samspel mellan empiriska forskningsresultat som belyser olika aspekter av elevers lärande, där kognitiv utveckling är en del men inte allt. Påståendet att forskning om lärande och undervisning internationellt samlas under beteckningen "Learning and Instruction sciences" är direkt felaktig.

Exempelvis publiceras internationella forskningsresultat om elevers lärande i matematik och matematikundervisningens utformning under beteckningar som "Mathematics teaching and learning" och "Mathematics education", och för elevers lärande inom naturvetenskap under "Science teaching and learning". Dessa kunskapsfält relaterar direkt till kommentaren "Kunskap baserad på evidensbaserad forskning med en sådan inriktning behöver få ett betydligt

större utrymme inom lärarutbildningarna, framför allt kopplat till ämnesdidaktik och till undervisningen i ämnen” (s. 188).

Svenska samt läs- och skrivutveckling

I utredningen konstateras att lärarutbildningarna behöver inkludera mer stoff om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för dagens flerspråkiga klassrum. Mittuniversitetet menar att flerspråkighetsperspektivet dessutom behöver stärkas i samtliga lärarutbildningars examensordningar.

Flerspråkighetsperspektivet är avgörande för att säkerställa att alla skolelever får den undervisning de behöver i en skola där flerspråkighet ses som en tillgång. Eftersom drygt en fjärdedel av eleverna i den svenska grundskolan är flerspråkiga behöver samtliga förskollärare- och lärarstudenter kunskap om andraspråksutveckling.

Vidare ges i utredningen exempel på ökat behov av evidensbaserad undervisning och läs- och skrivinlärning där man lyfter att alla grundlärare bör kunna metoder som bygger på strukturerad ljudning. Strukturerad ljudning, eller Phonics som är det begrepp som ofta används, är en beprövad metod som funnits i många, många år och fortfarande är den metod som främst tillämpas i svenska skolor, ofta oavsett elevgruppens behov. Phonics är en av flera metoder för läsutveckling som en kompetent lärare behöver ha kunskap om. Att föra fram en enda metod för läsutveckling är ytterligare ett exempel på detaljstyrning av lärarutbildningarna. För att kunna möta alla elevers behov behöver en lärare ha kompetens inom ett spektrum av metoder för läs- och skrivutveckling, inklusive främjande av läsmotivation. Gällande elever som av olika anledningar behöver stöd i utvecklandet av läsning och skrivning blir detta särskilt avgörande eftersom vissa elever har svårigheter att uppfatta sambandet mellan fonem och grafem. Elever som har dyslexi exempelvis kan ha svårt med fonologi och att automatisera avkodning.

I utredningen föreslås att förskollärarstudenter ska ”visa förmåga att strukturerat utvärdera, bedöma och utveckla barns olika dimensioner och nivåer av fonologisk medvetenhet” (s. 373). Mittuniversitetet menar att tyngdpunkten snarare bör ligga på att *utveckla* fonologisk medvetenhet hos samtliga barn i förskolan. Att, som utredning föreslår, redan i förskolan göra

bedömningar om barn har svårigheter med fonologisk medvetenhet och fonologi för att sätta in särskilda insatser i förskolan går mot den rådande förskolekulturen. Att så tidigt sätta in särskilda stödinsatser för enskilda barn kan få negativa konsekvenser, snarare än positiva, och påverka barns senare motivation för läsande. Mittuniversitetet menar att om allt för stort fokus läggs på utvärdering och bedömning riskerar det att ta tid från det kontinuerliga utvecklingsarbetet i förskolan.

Mittuniversitetet finner det anmärkningsvärt att utredningen innehåller ytterst lite om läsning av skönlitteratur och litteraturundervisning. Vi ser litteraturundervisningen som en betydande del av svenskämnet då läsning av skönlitteratur har stor betydelse, inte minst för barns och ungas läs- och skrivutveckling men också för deras motivation och läslust.

Forskarskolor

Mittuniversitetet ställer sig positivt till forskarskolor som kan stärka lärarutbildningarna och professionen. Här är det viktigt att likvärdiga möjligheter ges så att alla högskolor/universitet kan ta del av dessa.

Verksamhetsförlagd utbildning

Mittuniversitetet ställer sig positivt till fortsatt utveckling av och samarbete med övningsskolor. Vi ser också mycket positivt på förslaget att en första verksamhetsförlagd utbildning ska komma tidigt i programmet så att studenterna får möjlighet att prova på yrkesrollen tidigt i sin utbildning.

Utbildningsvetenskaplig kärna

Mittuniversitetet menar att förslagen om mer svenska med fokus på läs- och skrivutveckling samt mer ämnesdidaktik i lärarutbildningarna är behövliga samtidigt som vi befarar att de betydelsefulla områdena inom utbildningsvetenskaplig kärna som föreslås utgå: läroplansteori, värdegrund, pedagogiska teorier, kan komma att bidra till att studenterna lämnar utbildningen med luckor inom, för yrkesutövningen, relevanta och betydelsefulla kunskapsområden.

Föredragande och beslut

Beslut i detta ärende har fattats av rektor Anders Fällström efter föredragning av Lena Ivarsson. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet har prorektor Anna Olofsson, universitetsdirektör Louise Beskow, samordnare Anna Haeggström och studentrepresentanter Emil Thors och Anitra Gudmarsdotter varit.

Sundsvall 2025-03-10

Anders Fällström, rektor
Signeras digitalt via EduSign

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign